

Jayne Anne Phillips: Murhenäytelmä | Maailmankirjat

Hyvän ja pahan melodraama

RIITTA VAISMAA

Murhenäytelmän luettuani mietin, mitä oikeastaan olen lukenut. Jayne Anne Phillipsin uusin teos on vetävä ja viihdyttävä, kerrassaan koukuttava ajan- ja tapainkuvaus 1930-luvun alun USA:sta. Lähes 600 sivua lukee ahmimalla. Teos on myös murhenäytelmä ja rikosromaani. Lisäksi siinä on romanssin ja moraliteetin ainekset. Paha on todella paha ja hyvä uskomattoman hyvää. Muistiin jää vankempi merkintä pahasta kuin hyvästä, koska hyvä on liian ylenpalttista.

Murhenäytelmän alku kuvaa Eicherin perheen elämää Park Ridgessä Illinoisissa lähellä Chigagoa. Perheen vanhemmat ovat ensimmäisen polven siirtolaisia Saksasta ja Tanskasta. Isä Herman on viitisen vuotta sitten kuollut raitiovaunuonnettomuudessa. Kun myös perheen kanssa elänyt Hermanin äiti kuolee, perheen äidin, Asta Eicherin, ja kolmen lapsen taloudellinen asema romahtaa. Edessä on kattoa myöten kiinnitetyn talon myyminen. Lapsista vanhin, 14-vuotias Grethe, on pienenä sairastanut aivokuumeen ja on älyllisesti jälkeenyttänyt. Poika Hart on 12-vuotias ja kuopus Annabel yhdeksän. Taiteellisesta ja mielikuvituksestaan elävästä Annabelistä tulee yksi *Murhenäytelmän* keskeisistä henkilöistä.

Asta pyrkii ratkaisemaan ahdinkonsa uuden miehen avulla. Hän jättää kirjeenvaihtoilmoituksen, jossa hän kertoo etsivänsä kunnollista, varakasta miestä vakaana tavoitteenaan avioliitto. Alkaa tiivis ja tunteellinen kirjeenvaihto lipevän ja liehakoivan Cornelius Piersonin kanssa. Mies on romaanin paha ja aikansa auervaara, suoraviivainen psykopaatti, joka on esiintynyt useilla nimillä ja kietonut verkkoonsa lukuisia naisia taloudellista hyötyä tavoitellessaan. Noin puolen vuoden intensiivisen kirjeenvaihdon jälkeen Pierson tulee noutamaan hyväuskoisen Astan ja myöhemmin myös perheen lapset Länsi-Virginiaan maatilalleen.

Tilukset osoittautuvat kuraiseksi autotalliksi Quiet Dellissä, paikassa, josta myöhemmin löytyy raasti surmattuna Eicherin perheen lisäksi myös Astaa seuraava Piersonin uhri. Pääosin mies on *Murhenäytelmässä* Harry Powers. Alkujaan hän on hollantilainen siirtolainen nimeltään Harm Drenth. Hän on todennäköisesti surmannut lukuisan määrän naisia.

Kasvavan uhan tuntu välittyi lukijalle. Mielikuvitusta tosin avittaa, kun perheen synkkä kohtalo kerrotaan kirjan kansiliepeessä.

Kun kammottavat tapahtumat alkavat selvitä, romaanin painopiste siirtyy toisaalta pahaan, murhamieheen, ja toisaalta *Chigago Tribunen* toimittajaan Emily Thornhilliin, hyvään. Toinen osa on rikos- ja oikeussalidraamaa sekä äärettömän tunteikasta rakkauskertomusta.

Emily saa vihiä Eicherin perheen kohtalosta ja alkaa seurata ensin jutun tutkintaa ja sitten oikeudenkäyntiä. Emilyn parina kulkee toinen reportteri, mutta tärkein on William

Malone, Park Ridgen pankinjohtaja, joka tuntee syyllisyyttä Eicherien kohtalosta. Hän on tiennyt perheen taloudellisesta ahdingosta eikä ole kuitenkaan auttanut. Omilla varoillaan; William on romaanin toinen hyvä. Emily haastattelee Williamia, ja rakkaus syttyy epäuskoittavaa salamavauhtia ensi silmäyksestä. Ainoa huono puoli asiassa on, että Malone on katolisessa avioliitossa. Vaimo on sairas, eikä enää mm. tunne miestänsä. Kunnian mies pitää kuitenkin lupauksensa ja vaimostaan huolen, mutta alkaa elää Emilyn kanssa kaksoiselämää, joka on niin tunteilla ja hyvillä teoilla lastattu, että vähempikin riittäisi. Emily ja William rakastavat suunnattoman hienoin korulausein.

Nokkela ja hoksaavainen Emily on kultasormi. Hänelle aukeavat kaikki ovet jo hänen viihdytysvoimansa ansiosta – ja varakkuutensa. Hänelle ovat vahaa niin sheriffi ja poliisimestari kuin ovenvartija ja hotellin henkilökuntakin. William tietysti avittaa taustalla. Hänelle aukeavat kaikki ovet, hän löytää aina oikean tiedon. Hyvät osuvat aina oikeaan. Tämä tekee monin paikoin asioista turhan ennakoitavia.

Romaanin tapahtumilla on vankka todellisuuspohja. Jayne Anne Phillips on pitkään pohjittanut jo lapsena äidiltään kuulemaansa ja aivan hänen kotinurkillaan Länsi-Virginiassa tapahtunutta rikosta. Taustatyön kirjailija on tehnyt erittäin huolellisesti. Tapahtumaympäristö vaikuttaa aidosti 1930-lukulaiselta aina tavoista ja tavaroista sovinnaisuuksiin, puhe- tapaan ja asenteisiin. Naisten epätasa-arvoinen asema nousee hyvin esiin sekä Powersin uhrien kautta että rajoituksina, joihin Emily joutuu alistumaan. Varallisuuserot ovat valtavat. Emily on perinyt varakkuutensa, William on miljonääri sekä syntyyään että työnsä kautta. Homoseksuaalisuus on salattava rikos, johon oikeamieliset Emily ja William tosin suhtautuvat sallivasti.

Ajan asenneilmapiiri on välillä jopa kylmäävä. Erityisesti tämä näkyy suhtautumisessa kuolemanrangaistukseen, jota pidetään itsestään selvästi oikeana rangaistuksena moninkertaiselle murhamiehelle. Kuolemaa eivät vaadi vain oikeusviranomaiset vaan myös kansa. Myös Emily ja William pitävät rangaistusta iljettävästä teosta selvänä; he eivät asiaa problematisoi. Murhaoikeudenkäynti on näytelmä ja kansahuvia, johon tarvitaan suurin mahdollinen tila. Niinpä tuomio annetaan oopperassa ja sen romanttisissa kulisseissa. Brutaalia on ihmisten suunnaton uteliaisuus ja kostonhimo. Mitä erilaisemmat tahot pyrkivät myös rahastamaan tapahtumalla.

Outo velvollisuudentunne ohjaa Williamin toimintaa. Kun hän ei auttanut perhettä ajoissa, hän mm. huolehtii heidän hautausjärjestelyistään ja kustantaa kaiken. Emily on soluttautunut tutkimuksissaan perheen kohtaloon ja osallistuu olemalla mukana tuhkaustilanteessa ja saattamalla uurnat Illinoisiin. Hyvä Emily jopa adoptoi perheen osuvan koiramaisesti kuvatun lemmikin.

Emily kiintyy erityisesti herkkään Annabel Eicheriin – tai mielikuvaansa tytöstä. Tätä kautta romaanin runsauteen tulee mukaan unenomaisia jaksoja, joissa Annabel seuraa kuoleman takaa tapahtumia. Osin Annabelin ja Emilyn unet sekoittuvat. Jaksot lienee tarkoitettu huojennukseksi synkkiin tapahtumiin. Annabelin on selvästi hyvä olla, missä hän sitten onkaan. Hieman irrallisilta nämä sympaattiset jaksot kieltämättä tuntuvat.

Emilyn hyvyttä korostetaan vielä episodilla, jossa hän adoptoi katulapsen. Emily tapaa

pojan, kun hän joutuu lapsen taskuvarkauden kohteeksi. Hän vastaa hyvällä ja ottaa pojan ensin oikeudenkäynnin ajaksi avustajakseen. Pian on selvää, että orpo poika saa kodin ja koulutuksen Emilyn luona. William tietysti hyväksyy Emilyn päätökset. Tämäkin alleviivaa Emilyn suurisydämisyttä ja Williamin jalomielisyyttä. Tällaisen hyväntekeväisyyden mahdollistaa yläluokkaisuus ja varakkuus. Köyhän katulapsen elämä kuvanee aikaa; runsas romaani olisi toiminut hyvin ilman tätä episodista.

Jayne Anne Phillipsin (s. 1952) kaikki viisi romaania on suomennettu ja viidestä novellikokoelmasta kaksi. *Murhenäytelmä* poikkeaa niin tyyliltään, mustavalkoisuudeltaan kuin viihdyttäviltä elementeilään Phillipsin muista romaaneista. Kirjailijan työn lisäksi Phillips on opettanut useissa collageissa ja yliopistoissa, nyt hän on englannin kielen professori Rutgers-Newarkin yliopistossa New Jerseyssä.

Kersti Juvansuomennos kuljettaa tarinaa taatun tasokkaasti ja soljuvasti. Tekstin viimeistelyyn sen sijaan soisin edes laatukirjastossa kiinnitettävän huomiota. Nyt virheitä on luovattoman paljon.

Jayne Anne Phillips: *Murhenäytelmä (Quiet Dell)*. Suom. Kersti Juva. Tammi 2014. 580 s.